

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

МІЩЕНКО Олег Леонідович

УДК 330.341.1:330.56

**АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ**

**Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством**

**АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук**

Чернігів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Чернігівському національному технологічному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
Косач Ірина Анатоліївна,
Чернігівський національний технологічний університет
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри публічного управління та
менеджменту організацій.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук,
старший науковий співробітник,
Захарін Сергій Володимирович,
ГО «Науково-дослідний інститут економічного
розвитку»,
директор;

доктор економічних наук, професор
Рожко Олександр Дмитрович,
Київський національний університет імені Тараса
Шевченка Міністерства освіти і науки України,
проректор з науково-педагогічної роботи
(перспективний розвиток).

Захист відбудеться «22» червня 2020 р. о 14⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 318.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «22» травня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

В.В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі цивілізаційного поступу інноваційні та інвестиційні процеси відіграють важливу роль у розвитку національної економіки кожної країни. Пошук новітніх технологій та удосконалення варіантів кінцевої продукції сприяють зміцненню лідерства, забезпечують ефективне функціонування та конкурентоспроможність держави. Беззаперечним є той факт, що від ефективної організації діяльності в сфері харчової промисловості залежить забезпечення населення України високоякісними продуктами харчування, а це є однією з ключових складових безпеки нашої життєдіяльності та здоров'я нації. Можемо констатувати певні недоліки формування постсучасної соціально-економічної системи в Україні. Вітчизняні виробничі потужності функціонують в умовах морального старіння та зношеності значної частини основних засобів на переважній більшості підприємств, а безпосередньо технології харчової промисловості програють по багатьох позиціях світовим лідерам зазначеної галузі. Внаслідок цього, харчова промисловість відчуває значну потребу в інноваційних й інвестиційних програмах для здійснення широкомасштабної модернізації виробництва, впровадженням новітніх технологій, освоєнням нових видів продукції в умовах дефіциту інвестиційних ресурсів. Відсутність сучасного методико-аналітичного забезпечення інноваційних рішень, а також системний комплекс проблем інвестиційного забезпечення означають для будь-якої галузі промисловості втрату традиційних ринків через невисоку конкурентоспроможність її продукції, а також суттєво знижує господарську перспективу виходу на можливі потенційні ринки.

Одним з методів розв'язанням існуючого протиріччя є вдосконалення процесу управління інвестиційними процесами в інноваційній діяльності, що має сприяти розкриттю потенціальних можливостей вітчизняної харчової промисловості для залучення капіталу, створення сучасного методико-аналітичного обґрунтування для прийняття інвестиційних рішень, а також оптимізації господарських показників інвестиційної діяльності, пов'язаної із здійсненням впроваджених інновацій. Жорсткий дефіцит фінансування вимагає ефективного управління та раціональної організації як окремих стадій капіталовкладень в інноваційну діяльність, так і системного врахування особливостей процесу інвестування в галузь харчової промисловості.

Вагомий внесок у дослідження проблематики інноваційно-інвестиційного розвитку окремих галузей економіки, його специфічних рис та елементів зробили такі вчені, як В. Александрова, Ю. Бажал, Ф. Валента, Л. Водачек, М. Додгсон, А. Дука, С. Захарін, В. Зомбарт, П. Ілляшенко, П. Квінтас, Д. Кокурин, М. Кондратьєв, А. Кругликов, М. Крупка, Н. Лапін, А. Левінсон, Л. Лозовський, Д. Мессі, Х. Менш, Р. Мюллер, В. Осецький, М. Портер, О. Рожко, Б. Санто, Б. Твісс, Н. Ткаленко, Д. Уїлд, Р. Фатхутдінов, Л. Федулова, І. Фішер, Х. Хауштайн, Й. Шумпетер.

Визначенню пріоритетних напрямків розвитку харчової промисловості та діяльності харчових підприємств України присвячено роботи П. Борщевського,

Н. Вдовенко, Л. Дейнеко, Ж. Дерій, А. Заїнчковського, В. Ільчука, І. Іртищевої, Д. Крисанова, І. Косач, В. Маргасової, П. Осипова, А. Рогового, Л. Селіверстової, Н. Шадури-Никипорець, К. Шапошникова, Н. Шмиголь, Л. Чернюк та інших.

Відаючи належне науковим здобуткам зазначених учених, необхідно зауважити, що подальшого наукового обґрунтування вимагає питання активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості та розробка належного теоретико-методичного підґрунтя. Потребують дослідження методи стимулювання інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості. Залишаються відкритими питання щодо виявлення ключових факторів активізації інноваційно-інвестиційного розвитку. З позицій окресленого, важливим є впорядкування категоріального апарату, розкриття семантики та логічних зв'язків між основними поняттями концепції інноваційно-інвестиційного розвитку.

Недостатній рівень розробленості, наукова та практична значущість цих проблем обумовили вибір теми дисертації, визначили її об'єкт, предмет, мету, завдання та послідовність наукового дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконувалася відповідно до плану науково-дослідної роботи Чернігівського національного технологічного університету за темами: «Інноваційний розвиток національної економіки на рівні проектно-орієнтованих підприємств» (номер державної реєстрації 0118U006805), де автором обґрунтовано теоретико-методологічні та прикладні рекомендації активізації інноваційно-інвестиційного розвитку; «Формування новітніх принципів децентралізації системи управління державою» (номер державної реєстрації 0114U004425), у межах якої дисертантом визначено роль держави в активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні; «Проблеми стратегічного розвитку національної економіки» (номер державної реєстрації 0118U000788), де дисертантом проведено системний аналіз стану суб'єктів інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є розробка теоретичних та науково-практичних засад активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості задля підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлено такі завдання:

- розкрити сутність інноваційно-інвестиційного процесу як фактора соціально-економічного розвитку країни;
- здійснити позиціонування харчової промисловості в структурі національної економіки;
- встановити фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості;
- проаналізувати сучасний стан інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України;
- діагностувати тенденції інноваційно-інвестиційного розвитку хлібопекарської галузі вітчизняної харчової промисловості;
- систематизувати проблеми розвитку харчової промисловості України;

– розробити комплекс науково-практичних рекомендацій щодо активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні;

– обґрунтувати інтегративний підхід до активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості.

Об'єктом дослідження є процес інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, методичних та практичних основ активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні.

Методи дослідження. У роботі використано сукупність методів, які ґрунтуються на сучасних теоретико-методологічних підходах, що дозволило забезпечити концептуальну єдність дослідження, зокрема: *системний аналіз* – для обґрунтування типології інновацій та факторів активізації процесів інноваційно-інвестиційного розвитку; *абстрагування, синтезу, дедукції та індукції* – для визначення проблем інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України; *економіко-статистичні* – для вивчення та узагальнення статистичної інформації щодо тенденцій розвитку харчової промисловості; *побудови гіпотези* – для обґрунтування концепції активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України; *графічний та графоаналітичний* – для візуалізації результатів аналізу та отриманих результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження стали: закони та кодекси України; постанови Верховної Ради України; укази Президента України; постанови Кабінету Міністрів України; накази, розпорядження, рішення міністерств та відомств інших центральних органів виконавчої влади; міжнародне законодавство, а також інші нормативно-правові акти й нормативні документи у сфері регулювання інноваційних процесів, дані Державної служби статистики України, статистичних відомств інших країн і міжнародних організацій, публікації міжнародних економічних організацій, монографічні дослідження та наукові праці провідних закордонних і вітчизняних учених, ресурси мережі Інтернет, особисті спостереження та розрахунки дисертанта.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати дослідження, які містять елементи наукової новизни, полягають у такому:

удосконалено:

– концептуальні засади управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості, які на відміну від наявних, містять: ряд специфічних принципів управління; критерії вибору ефективних напрямків інноваційно-інвестиційного розвитку; визначення господарських пріоритетів активізації комплексу форм, методів та інструментів управління інноваційно-інвестиційним розвитком, що дозволяють врахувати не лише ті обмеження, які пов'язані з використанням наявних ресурсів, але й організаційно-правове забезпечення інноваційно-інвестиційного процесу;

– теоретичну конструкцію механізму активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, що, на відміну від існуючих, охоплює комплекс функціональних підсистем (стратегічного планування,

організації та мотивації управління інноваційно-інвестиційною діяльністю, стратегічного контролю за інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості) та включає в себе мету, завдання, принципи, функції, методи, важелі, вплив яких направлений на поліпшення якості продукції та розширення її асортименту в контексті підвищення конкурентоздатності національної економіки;

– інтегровану систему управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості в частині аналізу і прогнозування якості його складових, методів, функцій управління, використовуючи інструменти, дія яких орієнтована на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку, що сприяє формуванню дієвого мотиваційного механізму;

набуло подальшого розвитку:

– систематизація ключових факторів, які впливають на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, до яких належать: екзогенні (фінансово-економічні, техніко-технологічні, соціокультурні, нормативно-правові, екологічні) та ендогенні (організаційно-управлінські, фінансові, соціальні, технічні), що дає можливість підвищити ефективність управлінських рішень шляхом деталізації їх позитивних і негативних проявів та визначити можливості застосування адекватного комплексу преференцій;

– понятійно-категоріальний апарат теорії інноваційного розвитку в частині уточнення змісту таких дефініцій: 1) *«інноваційно-інвестиційний розвиток»* за рахунок використання системної методології та доповнення його розуміння новими сутнісними характеристиками; 2) *«інноваційно-інвестиційна пасивність»* - як характеристики не тільки незадовільно низькими значеннями основних показників інноваційної діяльності, а й ступеня бездіяльності у відносинах і взаємодії між основними учасниками інноваційно-інвестиційного процесу. Це надало змогу посилити наукову обґрунтованість пропозицій з активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості;

– науковий підхід щодо ідентифікації системи управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості, що представляє собою саморегулюючу систему, сформовану на основі аналізу і прогнозування якості складових інноваційного й інвестиційного потенціалів з урахуванням екзогенних та ендогенних факторів впливу, принципів, методів, функцій управління, використовуючи інструменти, дія яких орієнтована на розвиток харчової промисловості у контексті забезпечення виробництва інноваційних товарів із високим рівнем їх якості;

- пропозиції щодо вдосконалення діяльності центрів стимулювання інновацій на рівні регіону в частині визначення додаткових функцій, а саме допомоги в реалізації актуальних видів інноваційної продукції, формування законодавчих ініціатив, а також участь у створенні нових методів стимулювання інновацій, адаптованих до галузевих особливостей харчової промисловості.

Практичне значення одержаних результатів полягає в доведенні основних положень, викладених у дисертації, до рівня методичних розробок та

практичних рекомендацій для вдосконалення процесу активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України.

Результати дисертаційної роботи знайшли своє практичне застосування в діяльності окремих установ, що підтверджується відповідними довідками про впровадження, зокрема: Департаментом економічного розвитку Чернігівської обласної державної адміністрації (довідка № 01-01/724 від 28.08.2019 р.) при розробці Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2020 року та Плану заходів з її реалізації на 2021-2023 роки; Чернігівською обласною радою (довідка 01-05/1271 від 12.09.2019 р.) при розробці загальних рекомендацій щодо стратегічного розвитку харчової промисловості Чернігівської області; Причорноморським науково-дослідним інститутом економіки та інновацій (довідка № 69 від 19.02.2019 р.) при розробці пропозицій щодо вдосконалення діяльності центрів стимулювання інновацій на рівні регіону; Агенцією регіонального розвитку Чернігівської області щодо визначення основних факторів, які впливають на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості (довідка №36 від 24.04.2019 р.)

Теоретичні результати дисертації використані Чернігівським національним технологічним університетом у навчальному процесі при викладанні дисциплін «Інвестиційний менеджмент», «Інноваційний менеджмент» (довідка № 305/08-931 від 24.10.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові положення, висновки й рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано ідеї та положення, які є результатом роботи здобувача. Авторський внесок у працях, опублікованих у співавторстві, конкретизовано в списку публікацій.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та круглих столах, зокрема: Міжнародній науково-практичній конференції «Глобалізаційні виклики розвитку національних економік» (Київ, 2016 р.); II Міжнародній науково-практичній конференції «Статистичне та експертно-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком економіки і соціальної сфери» (Чернігів, 2017 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Форсайт-менеджмент: кращі світові практики розвитку та інтеграції освіти, науки і бізнесу» (Тбілісі, 2017 р.); III Міжнародній науково-практичній конференції «Issues and trends in modern economy under integration: theoretical and practical aspects» (Херсон, 2018 р.); XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Маркетингові технології в умовах глобалізації економіки України» (Хмельницький, 2019 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 11 наукових працях, з них: 1 розділ у колективній монографії обсягом 0,65 друк. арк.; 6 статей у наукових фахових виданнях обсягом 2,95 друк. арк.; 4 статті у інших наукових виданнях та збірниках обсягом 0,9 друк. арк. Загальний обсяг публікацій – 4,5 друк. арк.; особисто автору належить – 4,1 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний обсяг дисертаційної роботи становить 168 сторінок. Робота містить 20 таблиць та 19 рисунків, 2 додатки, список використаних джерел налічує 215 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет та методи дослідження, розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі **«Теоретичні засади інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості»** розкрито сутність інноваційно-інвестиційних процесів як фактора соціально-економічного розвитку країни, визначено місце і роль харчової промисловості в структурі національної економіки та систематизовано фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості.

Встановлено, що харчова промисловість та її суб'єкти формують складно-організовану соціально-економічну систему, стан якої багато в чому визначає функціонування інноваційно-інвестиційної діяльності. Структурна схема механізму активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості формує комплексно-практичне уявлення про те, як працює і від чого залежить його стан. Метою створення та функціонування механізму є раціоналізація взаємодії та оптимізація використання інструментарію для досягнення поставлених завдань. Комплекс складових елементів запропонованого механізму поєднуються між собою актуально-утворюючими зв'язками, які забезпечують часово-просторові координати формування і функціонування системи.

Було запропоновано досліджувати активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості як позитивний результат від впровадження у виробничий процес заново створених або вже використаних і удосконалених конкурентоспроможних процесів, технологій, що мають нові властивості або надають додаткові господарські можливості у результаті досягнень науково-технічного прогресу та збільшення обсягу інвестиційних ресурсів з підвищеним рівнем ефективності.

Ідентифіковано різноякісні взаємопов'язані ефекти від активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості: науково-технічні, економічні, ресурсні, соціально-політичні, екологічні, фінансові, етнічно-культурні, бюджетні. Величина ефекту визначається швидкістю поширення інновацій, тобто, заміна застарілої техніки, технології дає можливість зекономити ресурси, підвищити якість продукції, зберегти від забруднення навколишнього середовища.

Визначено доцільність аналізу інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості у контексті сукупності наступних науково-практичних підходів: 1) ресурсний підхід (забезпеченість всіма видами ресурсів); 2) пов'язаність інноваційно-інвестиційного розвитку із накопиченими можливостями суб'єктів харчової промисловості, що можуть бути залучені та реалізовані для здійснення інноваційної діяльності; 3) системний підхід, який передбачає сукупність різних потенціалів (фінансовий, технічний, освітній, інформаційний та інші); 4) факторний підхід – передбачає сукупність факторів якими володіють

суб'єкти господарювання або можуть володіти в певний момент часу для здійснення інноваційної діяльності.

Для розробки механізму управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості було сформульовано концепцію управління, яка враховує потреби суспільного розвитку та обмеження, що пов'язані з використанням всіх наявних ресурсів (рис. 1.).

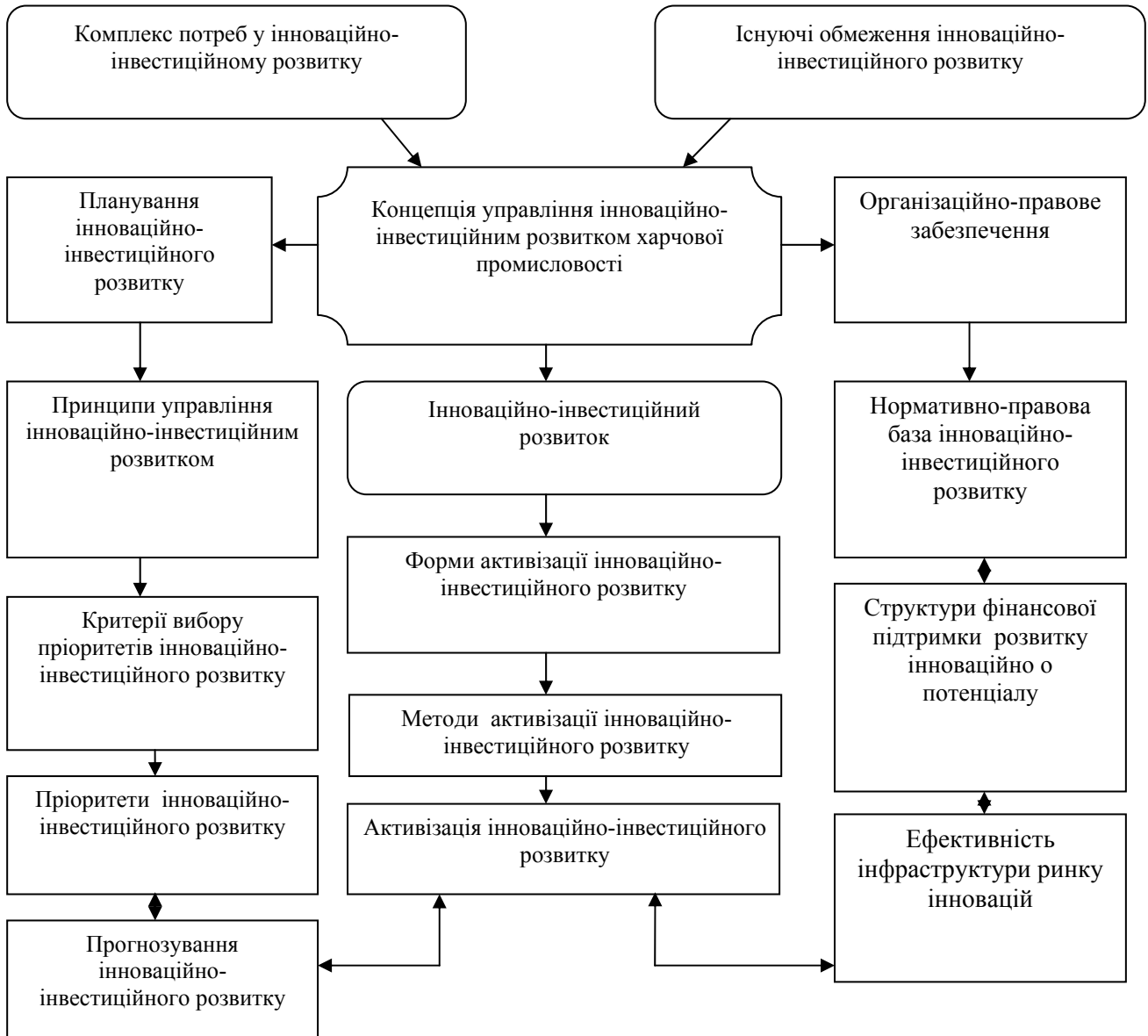

Рис. 1. Концепція управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості

Джерело: розроблено автором

На основі дослідження факторів, які активізують інноваційно-інвестиційний розвиток харчової промисловості було сформовано теоретичний конструкт механізму активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. Метою формування та функціонування механізму є раціоналізація взаємодії суб'єктів та оптимізація використання відповідного інструментарію для досягнення поставлених завдань (рис.2).

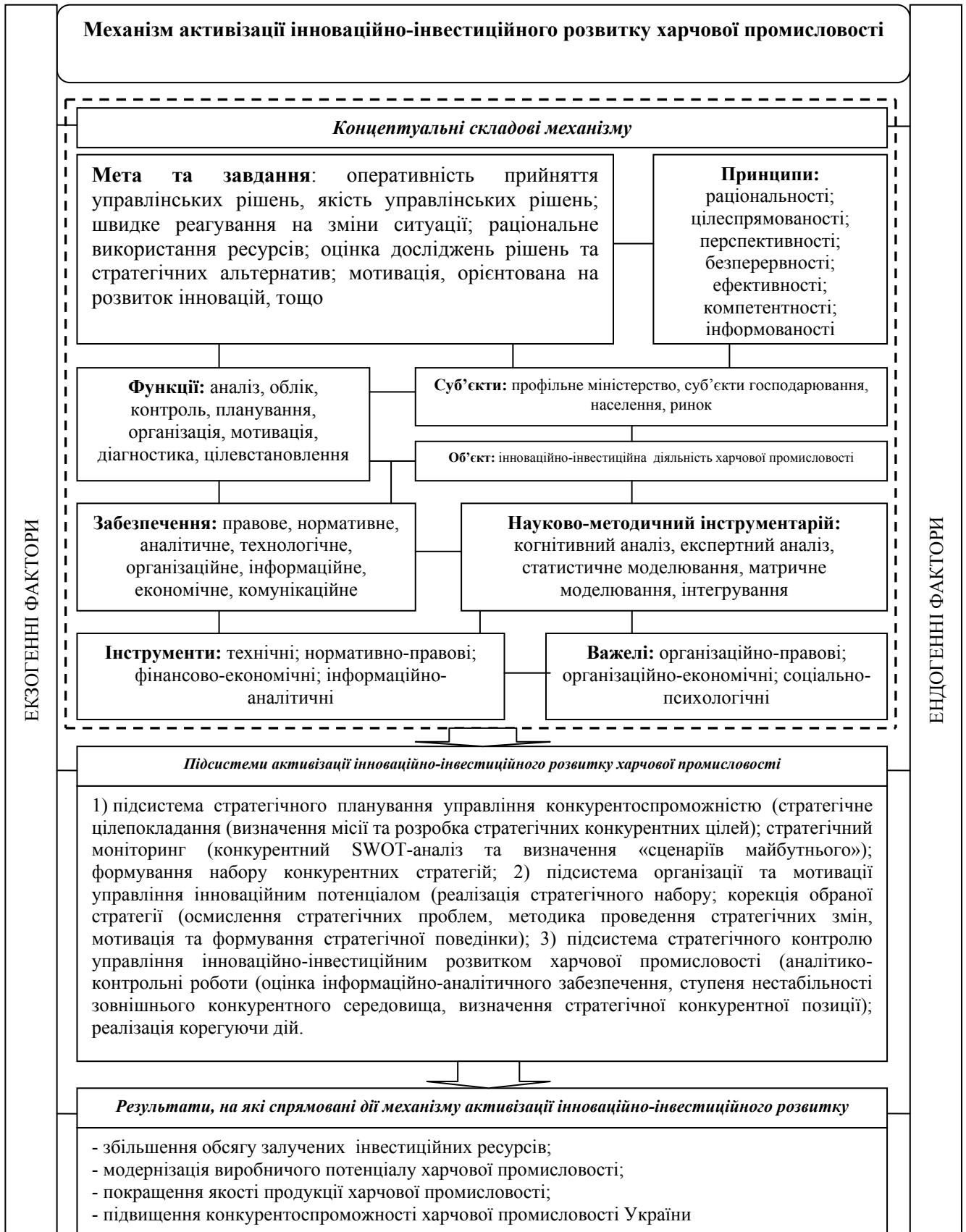

Рис.2. Теоретична конструкція механізму активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості

Джерело: розроблено автором

Під механізмом активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості розуміємо комплексну, впорядковану сукупність взаємоузгоджених підсистем, інструментів, важелів, заходів соціального та економічного характеру, які орієнтовані на довгострокове забезпечення конкурентоспроможності харчової промисловості.

Виділено дві групи факторів, які впливають на інноваційно-інвестиційний розвиток харчової промисловості, а саме: екзогенні (фінансово-економічні, техніко-технологічні, соціокультурні, нормативно-правові, екологічні) та ендогенні (організаційно-управлінські, фінансові, соціальні, технічні). Обґрунтовано, що всі фактори перебувають у тісному взаємозв'язку, що спонукало до розробки системи показників, яка забезпечує можливість оцінки позитивного або негативного впливу усіх ідентифікованих факторів.

Запропоновано науково-методичний підхід до активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, який базується на комплексному аналізі системи показників, яка створює можливість оцінки негативного і позитивного впливів усіх ендогенних та екзогенних факторів. Що дозволяє досягти прискорення й підвищення ефективності впровадження нових технологій і винаходів. Запропонований підхід репрезентовано послідовним виконанням трьох основних етапів, зокрема: 1) постановка завдань; 2) обґрунтування планових показників; 3) реалізація та контроль.

У другому розділі **«Аналіз тенденцій та напрямів інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України»** проведено аналіз сучасного стану та систематизовано проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України, здійснено діагностику інноваційно-інвестиційного розвитку вітчизняної хлібопекарської галузі.

Харчова промисловість займає ключові позиції в реальному секторі економіки України, що свідчить про потребу у активізації її інноваційно-інвестиційного розвитку. Від ефективної роботи харчової промисловості багато в чому залежить забезпечення населення високоякісними продуктами харчування. Для підприємств харчової промисловості характерна низька інноваційно-інвестиційна активність, яка є негативним чинником щодо розвитку соціально-економічних аспектів на підприємствах харчової промисловості, а як наслідок – низька економічна ефективність (табл.1). Збільшення виробництва інноваційної продукції галузі не призводить до насичення нею внутрішнього ринку, потенціал розширення якого вітчизняні фахівці оцінюють на рівні 80 млрд. грн., а призводить до зростання її експорту. Це посилює загрози, пов'язані з тим, що потреби внутрішнього ринку задовольнятимуться за рахунок нарощування імпорту в Україну більш дешевої продукції глибокої переробки.

Доведено, що харчова промисловість в Україні є конкурентоздатною, достатньо перспективною, а виробничий та експортний потенціал має стратегічний вплив на формування ВВП країни. Тому активізація інноваційно-інвестиційного розвитку промисловості має бути комплексною і враховувати підгалузеву диференційованість, необхідна мобілізація капіталу в оновлення основних засобів для впровадження інноваційних технологій. Активізація

інвестиційної діяльності має здійснюватися з впровадженням матеріало-, трудо- та енергозберігаючих технологій.

Таблиця 1

Динаміка основних показників інноваційної діяльності харчової промисловості України

Показники інноваційної діяльності	2017	2018	2019
Кількість підприємств, які створили інновації, од.	321	265	246
Кількість впроваджених нових технологічних процесів, од.	219	231	116
Кількість найменувань впроваджених інноваційних видів продукції, од.	751	723	455
Кількість найменувань впроваджених інноваційних видів продукції маловідходних, ресурсозберігаючих, безвідходних, од.	50	44	41
Обсяги фінансування інноваційної діяльності, тис. грн.	1700695	2173610	1540272
у тому числі за рахунок коштів			
- власних	1768502	1476577	1768502
- державного бюджету	5,8	0,4	5,3
- місцевих бюджетів	-	-	280
- іноземних інвестицій	137643,6	380	-
- кредитів	85765,8	403218,3	1638
- інших	-	1509,2	-

Джерело: сформовано автором на основі даних Державної служби статистики України

Окремо було проаналізовано інноваційно-інвестиційний розвиток хлібопекарської галузі харчової промисловості України, яка відіграє визначну соціальну та стратегічну роль у житті суспільства, задовольняючи потреби населення в основному продукті харчування. Особливостями функціонування визначено стовідсоткове забезпечення продукцією вітчизняного виробництва. Це пояснюється тим, що хліб і хлібобулочні вироби мають короткий термін зберігання та повинні бути реалізовані протягом короткого проміжку часу. Слід зазначити, що у хлібопекарській галузі, як і в цілому у харчовій промисловості, інноваційно-інвестиційний розвиток здійснюється здебільшого за рахунок власних коштів підприємств (близько 90,0 %) та кредитів (до 10,0 %). Стає зрозуміло, що участь держави у цьому випадку дуже незначна.

Аналіз тенденцій розвитку хлібопекарської промисловості України дозволив обґрунтувати сучасні проблеми її інноваційно-інвестиційного розвитку на макро- мезо та мікро рівнях. До таких проблем належать: державне регулювання цін та рівня рентабельності хлібопекарських підприємств; обмеженість обсягу борошна Аграрного фонду для виробництва соціального хліба; відсутність державної підтримки щодо оновлення основних засобів хлібопекарських підприємств; відсутність лояльного інноваційно-інвестиційного клімату для розвитку хлібопекарської промисловості; нормативно-правова база; низький рівень лобювання інтересів місцевих виробників хлібопродуктів на державному рівні; відсутність програм розвитку хлібопекарської промисловості на регіональному рівні; слабкий розвиток інфраструктури та логістичної системи; висока собівартість продукції; відсутність ефективної маркетингової діяльності суб'єктів хлібопекарської галузі; неефективна система контролю та інші.

Доведено, що економічна та фінансова криза, недосконалість законодавства, відсутність державної підтримки та інвестиційної стратегії – це основні причини гальмування розвитку харчової промисловості (рис.3).

Проблеми	нестабільність забезпечення підприємств сировиною в необхідних обсягах та належної якості, що зумовлено: порушенням партнерських відносин між виробниками, переробниками та торговельними підприємствами; низькою продуктивністю праці виробництва та неналежними умовами зберігання сировини;
	низька конкурентоспроможність окремих харчових продуктів порівняно з аналогічною продукцією країн ЄС і розвинених країн світу, яка спричинена застарілістю виробничого устаткування та ускладненням упровадження систем простежуваності;
	низький рівень відтворення основних засобів призводить до відставання вітчизняного виробничого потенціалу від світового техніко-технологічного рівня, а високий рівень зношування основних засобів (понад 50%) обмежує можливості випуску якісної й конкурентоспроможної продукції;
	ускладнення доступу до фінансування спричинене високими ставками банківського кредитування, що гальмує інноваційне оновлення матеріально-технічної бази;
	гострий дефіцит кваліфікованих кадрів технічних спеціальностей, спроможних працювати з сучасним виробничим та пакувальним обладнанням, що спричинено високою мобільністю кадрів, невідповідність фахових компетенцій сучасних випускників профільних закладів освіти;
	втрата значної частини традиційних ринків збуту через військовий конфлікт з РФ та зростання об'єктивного комплексу проблем у торговельно-економічних відносинах з іншими країнами СНД;
	різниця в технічних і санітарних стандартах системи стандартизації і сертифікації харчових продуктів актуалізує прискорення процесу реформування системи технічного регулювання до європейської системи оцінки відповідності продукції згідно з європейськими директивами;
	складнощі в організації та проходженні процесу сертифікації продукції за обов'язковими та добровільними системами (НАССР, Global G.A.P. тощо), зумовлені недостатністю коштів для їх проведення та відсутністю досвіду;
	перешкоди у міжнародній торгівлі харчовою продукцією, зокрема тваринного походження, викликані необхідністю підтвердження статусу країни, вільної від тваринних захворювань: класичної чуми тварин, зокрема свиней, а також надання документів про карантинну інспекцію країни, боротьбу з хворобами, підтвердження ланцюга безпеки харчових продуктів;
	зміни в нормативно-правовому забезпеченні, в першу чергу щодо екологічних вимог, що вимагає значних витрат.

Рис. 3. Основні проблеми, що обмежують розвиток харчової промисловості в Україні

Джерело: розроблено автором

Для стимулювання іноземних та вітчизняних інвестицій у харчовій промисловості необхідна виважена діяльність щодо розробки загальнодержавних та регіональних програм стимулювання інвестицій, необхідно розвивати ринок цінних паперів, спростити доступ підприємств до порівняно дешевих кредитів, створювати та розвивати вільні економічні зони, більш виважено відноситися до страхування інвестиційних ризиків,

концентрувати внутрішні ресурси для реалізації пріоритетних інвестиційних проектів, впровадити систему пільгового оподаткування нових підприємств.

Встановлено, що для активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості потрібні: вдосконалення нормативної бази, держана підтримка, податкове стимулювання, інвестиції в наукові дослідження, збільшення частки експорту, сприятливі умови для притягнення іноземного капіталу, модернізація існуючих та будівництво нових підприємств тощо.

В третьому розділі «**Напрями удосконалення процесу активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості**» було розроблено концептуальні засади та комплекс практичних рекомендацій щодо активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, а також обґрунтовано доцільність використання інтегративного підходу до активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні.

Визначені стратегічні напрями активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України: удосконалення програми розвитку харчової промисловості до 2030 р. та механізму державної підтримки (запровадження механізму компенсацій споживачам підвищення вартості соціальних сортів хліба за рахунок держави; сприяння залученню інвестицій в промисловість; пільгове кредитування, протидія тіньовому ринку тощо); упровадження моделі взаємодії суб'єктів харчової промисловості, сільськогосподарських виробників та науково-дослідних установ; стратегічне управління конкурентоспроможністю вітчизняної харчової промисловості.

Активізація інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості передбачає оцінку та прогнозування з метою виявлення потенційних можливостей активізації інноваційної діяльності у контексті ідентифікації стимулюючих та дестимулюючих факторів інноваційно-інвестиційного розвитку з метою забезпечення системно-комплексного підходу до ефективного управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості в Україні.

Обґрунтовано, що важливим стратегічним напрямом активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України є налагодження ефективної взаємодії всіх учасників процесу – держави, суб'єктів харчової промисловості, сільськогосподарських виробників та науково-дослідних установ. Запропонована модель, яка містить проектну, функціональну, ресурсну, організаційну та управлінську складові інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості.

Розроблена інтегрована система управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості нами розуміється складова загальної системи управління промисловістю, яка побудована на основі вимог міжнародних стандартів якості ISO серії 9000 і стандартів ISO 14000, OHSAS 18001, BS IP, SA 8000, ISO 14001, ISO 22000, ISO/IEC 27001, а також спрямована на забезпечення активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, який дозволить випускати інноваційну продукцію високої якості (рис.4).

Рис. 4. Інтегрована система управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості

Джерело: розроблено автором

Ідентифікована система управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості представляє собою саморегулюючу систему, сформовану на основі аналізу і прогнозування якості складових інноваційного й інвестиційного потенціалів з урахуванням екзогенних та ендогенних факторів впливу, принципів, методів, функцій управління, використовуючи інструменти, дія яких орієнтована на розвиток харчової промисловості у контексті забезпечення виробництва інноваційних товарів із високим рівнем їх якості. Ефективне використання сприяє реалізації комплексу стратегічних завдань, а саме: активізації фундаментальних і прикладних досліджень відповідно до потреб харчової промисловості; налагодження системи управління і регулювання інноваційної діяльності суб'єктів харчової промисловості; формування дієвого мотиваційного механізму активізації інноваційних процесів, наукової та інтелектуальної праці; реформування системи професійної підготовки працівників відповідно до потреб зазначеної промисловості.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано новий підхід до вирішення науково-практичної проблеми розробки теоретичних та науково-методичних засад активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості задля забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Основні висновки й результати, одержані в процесі дослідження, полягають у такому:

1. Визначено, що активність і можливості інноваційно-інвестиційних процесів є ключовим фактором соціально-економічного розвитку, який пов'язаний, насамперед, зі структурною перебудовою, з перерозподілом інформаційних потоків, зі створенням та активізацією нових механізмів і причинно-наслідкових зв'язків у всьому народногосподарському комплексі; активізацією інноваційних процесів. Сучасний стан світової економіки доводить, що рівень розвитку і динамізм інноваційної сфери науки, нових технологій, наукомістких секторів економіки і компаній забезпечує основу стійкого економічного зростання суспільства, визначає роль і становище держави в системі міжнародних відносин, ступінь її економічної безпеки. В останні десятиліття нарощування темпів науково-технічного прогресу, стрімкий розвиток наукомістких виробництв дали новий поштовх інтенсивним науковим дослідженням сутності інноваційно-інвестиційних процесів. Інновації та інвестиції стали стратегічним чинником економічного зростання, що мають ключовий вплив на структуру суспільного виробництва.

2. Здійснено позиціонування харчової промисловості в структурі національної економіки як привабливої сфери для інвестування, адже компанії, які займаються виробництвом продуктів харчування й напоїв, більш стійкі до кризових явищ, ніж інші промислові сектори. Стабільний грошовий потік, обумовлений невеликими змінами споживчого попиту, дозволяють харчовій промисловості витримувати тривалі періоди рецесії. Серед основних особливостей промисловості ідентифіковано масовість і повсюдність

використання; низька транспортабельність сільгоспсировини (цим пояснюється погіршення його якості при тривалих перевезеннях і тривалому зберіганні); повсюдність розміщення (що виділяє харчову промисловість серед інших галузей). Харчова промисловість є однією з найбільш динамічних галузей в світі - виробництво направлено безпосередньо на споживача, це робить її найбільш вразливою до найменших коливань ринку. Асортимент продукції постійно оновлюється.

3. Ідентифіковано фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, як умови що сприяють активізації екстенсивних, інтенсивних й інноваційних процесів розвитку підприємств харчової промисловості. Серед основних визначено науково-технічну політику держави щодо підтримки пріоритетних інноваційних напрямів; стимулювання найбільш ефективних фінансово-економічних процесів, включаючи розвиток ринку лізингових і трастових операцій, іпотечного кредитування, перехід на прискорені методи нарахування амортизації, створення структур, найбільш сприйнятливих до інноваційної діяльності; розвиток механізмів державно-приватного партнерства; вдосконалення механізму залучення інвестицій, як вітчизняних, так і іноземних; надання державних гарантій, митних і податкових пільг, розвиток системи страхування різних видів ризиків; стимулювання процесів створення конкурентоспроможної продукції; стимулювання процесів кредитування інноваційних проектів харчової промисловості; сучасні технології управління бізнес-процесами як в сфері розробки і виробництва високотехнологічної продукції, так і в сфері її збуту.

4. Проаналізовано сучасний стан інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України та виявлено, що найбільш ефективні напрями капіталовкладень у харчовій промисловості – реконструкція й технічне переоснащення виробництва. Це дає змогу в коротші строки, з меншими затратами оновлювати матеріально-технічну базу, освоювати нові потужності. Харчова промисловість – один із найбільших реципієнтів іноземних інвестицій в економіку України. Динамічна галузь, яка забезпечує потреби у продовольстві для внутрішнього ринку, має значну частку в структурі промисловості, сприяє формуванню експортного потенціалу країни та є найбільш привабливою для іноземних інвестицій. Для підприємств харчової промисловості характерна низька інноваційна активність, яка є негативним чинником. Частка інноваційно-активних підприємств з кожним роком зменшується. Кількість впроваджених інноваційних процесів та найменувань інноваційних видів продукції теж зменшилася більше ніж на 40 %

5. Враховуючи існуючі тенденції та проблеми функціонування хлібопекарської галузі України, пріоритетними шляхами її інноваційного розвитку є: підвищення рівня якості продукції, динамічне оновлення асортименту, збільшення асортименту продукції, розширення цільових ринків. Суб'єкти хлібопекарської галузі можуть виступати як новатори, тобто використовують нову технологію й розробки для формування та удосконалення існуючої продукції, що повинно відповідати потребам споживача сучасності. До факторів, які негативно впливають на ефективність формування та розвитку

інноваційного товару належать: недостатність або низька якість відповідного товару; невідповідність інноваційного товару сучасним вимогам ринку; наявність незначних переваг над продукцією конкурентів; непередбачуваність реакції конкурентів на ринку; не значна частка ринку споживачів; не стабільне позиціонування на ринку; не достатня підтримка зі сторони розподілу фінансових ресурсів; макроекономічні зміни; організаційно-управлінські проблеми та інші.

6. Харчова промисловість України має всі можливості для успішного реагування на глобальні виклики та інтеграцію у світовий торговельний простір, що зумовлено високим ступенем розвитку продовольчого сектора. За останні роки збільшилися обсяги реалізації м'яса та м'ясних субпродуктів, олії, маргарину та жирів, цукру, мінеральних вод та безалкогольних напоїв. Але також відбулося зменшення споживання соків та консервів, молочної продукції, хліба та хлібобулочних виробів, кондитерських виробів, бакалійної продукції, спиртних напоїв. Зниження попиту на продукцію є наслідком зниження купівельної спроможності населення, зменшення обсягів експорту, збільшення цін реалізації.

7. На рівні держави потрібна розробка стратегії стимулювання інновацій в харчовій промисловості на довгострокову перспективу з розбивкою за підгалуззями та прогнозом інноваційних потреб кожної підгалузі, намічені проблеми і завдання, визначені фактори, що сприяють і перешкоджають впровадженню інновацій, і розроблена адекватна система стимулювання інновацій. У стратегії повинні бути виділені пріоритетні напрями інноваційної діяльності, виявлені реалізовані інноваційні проекти та можливості участі в них наукових і освітніх установ, визначений склад задіяних в них учасників, взаємозв'язок реалізованих інновацій та їх вплив на ефективність діяльності галузі, включаючи створення нових робочих місць, підвищення якості та обсягу виробленої продукції, собівартості її виробництва, канали реалізації, ефективність бізнесу в цілому. Галузевий рівень передбачає розробку послідовності і взаємозв'язку інновацій на різних стадіях виробничого циклу в харчовій промисловості, інтеграцію підприємств для створення і реалізації інновацій, економічну зацікавленість в реалізації інновацій її учасників, екологічні та соціальні наслідки інновацій.

8. Вироблено інтегративний підхід до активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. Основними завданнями якого є: забезпечення стійкого інноваційного розвитку харчової промисловості; стимулювання професійного розвитку персоналу; покращення взаємозв'язку між основними елементами соціотехнічної системи; покращення взаємозв'язку між структурними підрозділами підприємства; забезпечення функції контролю за здійсненням інноваційної діяльності на кожному етапі інноваційного процесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації: Монографії:

1. Kosach I., **Mishchenko O.** Innovations as a factor of the economy financial development. *Foresight management: formation and transformation adaptive business organizations: International collective monograph*. Volume 1. Tbilisi. Georgia, 2017. P. 99-109. (0,65 друк. арк.). *Особистий внесок автора: визначено концептуальні засади інноваційних методів фінансово-економічного регулювання (0,35 друк. арк.).*

Статті у наукових фахових виданнях України та виданнях, внесених до наукометричних баз даних:

2. Міщенко О.Л. Фактори активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. №6. (276). С.290-297 . [Index Copernicus, фахове видання]. (0,5 друк. арк.).

3. Міщенко О.Л. Система управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості. *Науковий вісник Полісся*. 2019. №. 3 (19) С.127-134 [Міжнародна наукометрична база: Google Scholar, Index Copernicus, фахове видання] (0,55 друк. арк.).

4. Міщенко О.Л. Аналіз сучасного стану інвестиційної діяльності харчової промисловості в Україні. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. Херсон. 2018. № 30 (19). С.112-117. [фахове видання]. (0,4 друк. арк.).

5. Міщенко О.Л. Фінансова криза та її вплив на розвиток хлібопекарської галузі України. Фінансові дослідження. 2018. № 2. URL: <https://fr.stu.cn.ua> (0,5 друк. арк.). [електронне фахове видання, Index Copernicus].

6. Міщенко О.Л. Механізм управління інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості в умовах інформаційної економіки. *Інфраструктура ринку*. 2017. Випуск 12. С. 235-241. [Міжнародна наукометрична база: Index Copernicus, фахове видання]. (0,45 друк. арк.).

7. Міщенко О.Л. Інструменти регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості. *Моделювання регіональної економіки*. 2016. Вип. 1(27). С.209-215. [фахове видання].(0,55 друк. арк.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Косач І., **Міщенко О.** Напрями активізації інвестиційної діяльності на підприємствах промисловості. *Маркетингові технології в умовах глобалізації економіки України: тези доп. XIV міжнар. наук.-практ. конф.* (Хмельницький, 28-30 листопада 2019 р.). Хмельницький, 2019. С.18. (0,25 друк.арк.). *Особистий внесок автора: виокремлено основні напрями розвитку інвестиційної діяльності підприємств промисловості (0,15 друк. арк.).*

9. Міщенко О.Л. Світовий досвід інноваційного регулювання харчової промисловості. *Issues and trends in modern economy under integration: theoretical and practical aspects: III International Scientific and Practical Conference*. (м. Херсон, 11-12 жовтня 2018 р.). Херсон, 2018. С.67-69. (0,15 друк. арк.).

10. Міщенко О.Л. Інформаційне забезпечення системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємств харчової промисловості. *Статистичне та експертно-аналітичне забезпечення управління сталим розвитком економіки і соціальної сфери: зб. матеріалів III міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Чернігів, 5 грудня 2017 р.). Чернігів, 2017. С. 154-156. (0,25 друк.арк.).

11. Міщенко О.Л. Формування механізму управління інвестиційною діяльністю харчової промисловості. *Global Challenges Of National Economies Development = Глобалізаційні виклики розвитку національних економік: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Ч.2/* відп. ред. А.А. Мазаракі. (м. Київ, 19 жовтня 2016 р.). Київ, 2016. С.312-315. (0,25 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Міщенко О.Л. Активізація інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Чернігівський національний технологічний університет МОН України, Чернігів. – 2020.

У дисертації наведено сутнісний зміст основних понять предметного поля дослідження інноваційно-інвестиційного розвитку. На основі аналізу існуючих науково-теоретичних підходів розкрито сутність категорії «інноваційно-інвестиційний розвиток харчової промисловості».

Виділено дві групи факторів, які впливають на активізацію інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. Обґрунтовано, що всі фактори перебувають у тісному взаємозв'язку.

Встановлено, що харчова промисловість та її суб'єкти формують складну соціально-економічну систему, стан якої багато в чому визначається інноваційно-інвестиційним розвитком.

Ідентифіковані різноякісні взаємопов'язані ефекти від активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості: науково-технічні, економічні, ресурсні, соціально-політичні, екологічні, фінансові, етнічно-культурні, бюджетні. Величина ефекту визначається швидкістю поширення інновацій.

Обґрунтовано, що харчова промисловість відіграє визначну соціальну та стратегічну роль у житті суспільства, задовольняючи потреби населення в основному продуктах харчування.

Аналіз тенденцій інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості України виділив фактори, які найбільш істотно впливають на інноваційно-інвестиційний розвиток харчової промисловості в Україні. Систематизовано основні проблеми розвитку харчової промисловості.

В проектному розділі було розроблено концептуальні засади та комплекс практичних рекомендацій щодо активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості, а також обґрунтовано доцільність

використання інтегративного підходу до активізації інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості в Україні.

Ключові слова: інновація, інноваційно-інвестиційний розвиток, харчова промисловість, управління, активізація, механізм, якість, ефективність, національна економіка.

АННОТАЦИЯ

Мищенко О.Л. Активизация инновационно-инвестиционного развития пищевой промышленности в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Черниговский национальный технологический университет МОН Украины, Чернигов. – 2020.

В диссертации представлено содержание основных понятий предметного поля исследования инновационно-инвестиционного развития. На основе анализа существующих научно-теоретических подходов раскрыта сущность категории «инновационно-инвестиционное развитие пищевой промышленности».

Выделены две группы факторов, влияющих на активизацию инновационно-инвестиционного развития пищевой промышленности. Обосновано, что все факторы находятся в тесной взаимосвязи.

Установлено, что пищевая промышленность и ее субъекты формируют сложную социально-экономическую систему, состояние которой во многом определяется инновационно-инвестиционным развитием.

Определены различные взаимосвязанные эффекты от активизации инновационно-инвестиционного развития пищевой промышленности: научно-технические, экономические, ресурсные, социально-политические, экологические, финансовые, этнически-культурные, бюджетные. Величина эффекта определяется скоростью распространения инноваций.

Обосновано, что пищевая промышленность играет значительную социальную и стратегическую роль в жизни общества, удовлетворяя потребности населения в основных продуктах питания.

Анализ тенденций инновационно-инвестиционного развития пищевой промышленности Украины выделил факторы, которые наиболее существенно влияют на инновационно-инвестиционное развитие пищевой промышленности в Украине. Систематизированы основные проблемы развития пищевой промышленности.

В проектном разделе были разработаны концептуальные основы и комплекс практических рекомендаций по активизации инновационно-инвестиционного развития пищевой промышленности, а также обоснована целесообразность использования интегративного подхода к активизации инновационно-инвестиционного развития пищевой промышленности в Украине.

Ключевые слова: инновация, инновационно-инвестиционное развитие, пищевая промышленность, управление, активизация, механизм, качество, эффективность, национальная экономика.

ABSTRACT**Mischenko O.L. Intensification of Innovation and Investment Development of Food Industry in Ukraine. – Manuscript.**

Thesis for the Candidate's Degree of Economics in the specialty 08.00.03 – Economics and Management of the National Economy. – Chernihiv National University of Technology, Ministry of Education and Science of Ukraine. Chernihiv. – 2020.

The dissertation presents the content of the basic concepts of the subject field of research of innovation and investment development. Based on the analysis of existing scientific and theoretical approaches, the essence of the category “innovative and investment development of the food industry” is revealed.

Two groups of factors are identified that influence the intensification of innovative and investment development of the food industry. It is proved that all factors are closely interconnected.

It has been established that the food industry and its subjects form a complex socio-economic system, the state of which is largely determined by innovation and investment development.

Various interrelated effects from the intensification of innovation and investment development of the food industry are identified: scientific, technical, economic, resource, socio-political, environmental, financial, ethno-cultural, budget. The magnitude of the effect is determined by the speed of diffusion of innovation.

It is proved that the food industry plays a significant social and strategic role in society, satisfying the needs of the population in basic food products.

An analysis of the trends in innovation and investment development of the food industry of Ukraine highlighted the factors that most significantly affect the innovation and investment development of the food industry in Ukraine. The main problems of the development of the food industry are systematized.

In the project section, conceptual foundations and a set of practical recommendations for enhancing the innovative and investment development of the food industry were developed, and the feasibility of using an integrative approach to enhancing the innovative and investment development of the food industry in Ukraine was substantiated.

Keywords: innovation, innovation and investment development, food industry, management, intensification, mechanism, quality, efficiency, national economy.